

Metodika: Interpretace aspektů krajiny prostřednictvím umění

Obsah

Obsah	1
Úvod	2
Cíle a použití metodiky	2
Komu je metodika určena	3
Využití metodiky v procesu územního rozvoje	3
Vznik metodiky a autoři	4
Metodika	7
1) Rozhodnutí o interpretaci	7
1a) Stanovení expertního týmu	7
1b) Stanovení interpretovaných hodnot	8
2) Prověření situace a vlastnických vztahů v lokalitě	8
3) Terénní průzkum mezi místními aktéry	8
3a) Jednotlivci nebo skupiny, pro které je projekt určen	9
3b) Jednotlivci nebo skupiny, které mohou mít na projekt vliv	10
3c) Jednotlivci nebo skupiny, které mohou participovat na projektu	10
4) Návrh interpretačního plánu	11
5) Aplikace uměleckých metod	11
5a) Příprava podkladů pro interpretační centra	12
5b) Orientaci v současném umění a oslovení umělců	12
5c) Výběr místa a uměleckých postupů	13
6) Projektový přístup při realizaci	14
6a) Stanovení cíle projektu, rozsahu a zdrojů	14
Pro zvládnutí projektu je nutné už v jeho samém začátku stanovit dostupné zdroje včetně limitů, které je při realizaci nutné brát v úvahu. Tyto limity mohou být ve věcné i časové rovině.	15
Klíčové zdroje:	15
6b) Vytvoření projektového týmu, stanovení kompetencí a zapojení externích odborníků	15
6c) Pojmenování projektu	15
6d) Vymezení předpokládaných zdrojů	16
6e) Schvalování projektu a podpora projektu	16
7) Komunikace projektu	17
8) Hodnocení dopadů a navazující aktivity	18
8a) Evaluace v rámci událostí	18
8b) Evaluace probíhající ex post	18
9) Předpoklad udržitelnosti a nákladů	19
Seznam použitých zdrojů	20
Tiráž:	21

Úvod

V krajině neustále nacházíme hodnoty, které mají význam pro lokalitu a její obyvatele. Tyto hodnoty souvisí s přírodou nebo výsledky lidských aktivit. Některé byly objeveny už dávno, některé mají plán pro osvětu nebo ochranu a jiné na své objevení i budoucnost teprve čekají. Místní samospráva i obyvatelé jsou aktéři, kteří v optimálním případě otevřeným dialogem a demokraticky rozhodují o jejich budoucnosti. Potřebují se s hodnotami seznámit, pochopit jejich význam a prožít je, aby byli schopni o nich diskutovat i rozhodovat. Místní umělci jsou ti aktéři, kteří se soustředí na prožitek a jeho ztvárnění. Pomáhají porozumění a zpravidla v rámci komunit své poznatky šíří a zprostředkovávají. V kontextu místního rozvoje a dalších odborných přístupů pomáhá tato metodika propojit lidskou přirozenost a touhu tvořit s vědomým rozvojem lokalit a jejich hodnot. Metodika představuje základní východiska, klíčové pojmy a devět kroků vedoucích k naplnění interpretace hodnot krajiny,

Cíle a použití metodiky

Metodika stanovuje **postup interpretace** aspektů **krajiny** prostřednictvím **uměleckých metod** v rámci vymezené lokality. **Cílem metodiky** je zpřístupnit živé umění a kontaktní setkávání s lidmi (např. slavnosti, vycházky, přednášky, sousedská setkání spjatá s lokalitou) pro účely místního rozvoje. **Umění** je užíváno **jako nástroj interpretace** v kontextu společenskovedních výstupů.

Interpretace ve smyslu této metodiky využívá metodu **interpretačních center**, která slouží jako koncentrované komunikační body reprezentující kvality dané lokality prostřednictvím lidských aktivit. Interpretace motivuje místní aktéry k vnímání, pochopení, zlepšování a dotváření **hodnoty území** participativním inkluzivním způsobem. Ten zahrnuje kromě běžného informování také snahu vyvolat veřejnou diskusi, **budování vztahu k hodnotám** a participaci místních aktérů v územním rozvoji prostřednictvím **vlastních kulturních aktivit ve vymezené lokalitě**. Metodika je zaměřená na práci s různými typy aktérů a příjemců interpretace, a proto je jejich vymezení věnován zvláštní důraz. Mezi **místní aktéry** patří místní obyvatelé, místně působící fyzické a právnické osoby včetně orgánů veřejné správy, místní samosprávy, místní organizace nebo komunity.

Lokalitou je rozuměno jedno nebo více katastrálních území, na které je pohlíženo jako na jeden celek. Interpretace je připravována na základě **strategického plánu rozvoje obce, územní studie krajiny** nebo **identifikace nové lokální hodnoty**. Hodnoty mají environmentální, kulturní nebo historický charakter.

S využitím této metodiky vzniknou **umělecké výstupy** jako performance, site specific, komunitní umění, fyzická instalace nebo různé formy divadelního žánru, které budou nástrojem naplnění interpretace. Forma není předem daná a odpovídá dané lokalitě, interpretované hodnotě, místním aktérům, zapojeným odborníkům a umělcům.

Metodika je rozdělena na úvod, slovník pojmů a vlastní metodický postup. Ten je strukturován do devíti kroků:

1. Rozhodnutí o interpretaci
2. Prověření situace a vlastnických vztahů v lokalitě
3. Terénní průzkum mezi místními aktéry
4. Návrh interpretačního plánu
5. Aplikace uměleckých metod
6. Projektový přístup při realizaci
7. Komunikace projektu
8. Hodnocení dopadů a navazující aktivity
9. Předpoklad udržitelnosti a nákladů

Komu je metodika určena

Metodika je určena subjektům zainteresovaným do územního rozvoje a tedy i interpretace krajiny v lokalitě. Jsou to především:

- Místní samosprávy odpovědné za územní a místní rozvoj
- Nadřazené samosprávné celky (např. kraje)
- Organizace pečující o ochranu krajiny a ochranu kulturního dědictví
- Motivovaní občané, místní spolky
- Vzdělávací instituce, destinační agentury
- Majitelé pozemků a nemovitostí v lokalitě

Při realizaci projektu dle metodiky je třeba přihlídnout k místním komunitám a osobním vztahům, které mohou pozitivně i negativně ovlivnit realizaci záměru. Přenositelnost do zahraničí je limitována odlišnými ekonomickými a kulturními specifiky včetně různého chápání pojmu „krajina”.

Využití metodiky v procesu územního rozvoje

Metodiku lze v **procesu územního rozvoje** využít k **posílení vztahu komunit k lokální krajině** a jejím hodnotám. Prostřednictvím metodiky lze informovat, budovat zájem a iniciovat vznik sítě motivovaných občanů. Ti si pak mohou vytvořit vztah k hodnotám a iniciovat pozitivní změny prostřednictvím „poptávky zdola” pro ochranu a smysluplný rozvoj krajinných oblastí. Metodika se může stát jedním z nástrojů pro definování sdílené vize rozvoje, která je předpokladem například pro zajištění koordinované správy krajiny.

Metodika interpretace aspektů krajiny vychází z aktuálních potřeb krajiny a **navazuje na Územní studii krajiny (ÚSK)**, která identifikuje témata a případné důvody pro zachování a rozvoj určitých aspektů krajiny. Témata k interpretaci lze v ÚSK nalézt především v rámcových podmínkách využití krajiny a v rámcových doporučeních pro opatření v krajině. Metodika navazuje na strategické plány obcí nebo může být nástrojem pro plnění interpretačních plánů krajinných oblastí. Využitá může být i ve spolupráci s destinačními agenturami při tvorbě destinační strategie.

Vůle interpretovat aspekty krajiny prostřednictvím uměleckých věd může být zakotvena ve strategických plánech rozvoje obcí a může se stát i součástí komunitně vedeného rozvoje. Úřad územního plánování konkrétní obce může rozhodnout, že vybrané aspekty v lokalitách svého správního obvodu bude interpretovat dle této metodiky široké veřejnosti. Může zadat vytvoření interpretačních center a použít je jako jeden z nástrojů pro prosazování cílů v rámci územního rozvoje – například ochrany a rozvoje příměstské krajiny. Interpretační centra jsou variabilní z hlediska rozsahu od zavedení pravidelných procházek s výkladem po výstavbu účelového objektu a tvorby pravidelného umělecky edukativního programu.

Metodiku lze využít jako jeden z nástrojů společného definování a naplňování **veřejného zájmu i pro definování důležitých aspektů krajiny při tvorbě územně prostorových podkladů** (zásady územního rozvoje, územně analytické podklady) a územně plánovací dokumentace (územní plán, regulační plán atd.). Doporučujeme, aby se jako důležitý participativní nástroj stala součástí zpracování těchto dokumentů.

Metodika vychází z Evropské úmluvy o krajině. Navazuje na strategické dokumenty České republiky a hl. m. Prahy. Přispívá ke „zvyšování společenského povědomí o krajině“ (čl. 6) a k „vytváření postupů pro zapojení veřejnosti a orgánů do provádění krajinných politik“ (čl. 5c). Metodiku lze použít jako participativní nástroj pro realizaci konkrétních opatření a strategických cílů v každé fázi územního rozvoje. (Úmluva Rady Evropy o krajině, 2000)

Vznik metodiky a autoři

Metodika vznikla jako hlavní výstup projektu *TL05000508 Interpretace aspektů krajiny prostřednictvím humanitních a uměleckých věd*, který byl spolufinancován se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci Programu ÉTA. Metodika i projekt jsou součástí iniciativy Soutok (IPR Praha), jež dlouhodobě usiluje o založení příměstského parku, který bude sloužit jako manažerský nástroj pro naplňování sdílené vize a zajištění koordinované správy oblasti říční nivy na soutoku Berounky a Vltavy v Praze. V rámci projektu byl realizován průzkum v lokalitě, pět interpretačních center a pět navazujících vzdělávacích programů. Tato metodika je výstupem projektu vytvořeným ze zobecněných poznatků získaných při řešení těchto aktivit.

Hlavním řešitelem projektu byl Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy (Ing. arch. Zdeněk Ent) ve spolupráci s dalšími řešiteli Akademie múzických umění v Praze (MgA. Tomáš Žižka), Vysoká škola ekonomická v Praze (Ing. Zdeněk Vondra, Ph.D.), odborná organizace působící dlouhodobě v oblasti ochrany přírody Beleco, a. s. (RNDr. David Pithart, CSc.). Aplikačním garantem metodiky je odbor ochrany prostředí Magistrátu hl. m. Prahy, oddělení environmentálních projektů, pracoviště EVVO.

Základní pojmy

Řazeny abecedně:

- **Interpretace** se zaměřuje na odhalení významů a vztahů prostřednictvím osobního prožitku a ilustrativních nebo uměleckých médií, které prožitek podporují. Tematická interpretace je dle Lewise (1980) a Hama (1992) přístup k interpretaci přírodního a kulturního dědictví, který využívá mediátora, který se spoléhá na ústřední téma určující vývoj komunikace. Téma musí být rozvíjeno způsobem relevantním pro návštěvníka, což zvyšuje pravděpodobnost, že se mediátorovi podaří iniciovat publikum k přemýšlení o tématu. Téma musí být konkrétní, interpretace by měla probíhat organizovaně a měla by přinášet příjemný prožitek.
- **Interpretační plán** zakládá podle NatureScot (n.d.) komunikační proces, jehož prostřednictvím se lidem komunikují významy a vztahy kulturního a přírodního světa. Interpretační plán je naplňován přes prožitek s předměty, artefakty, krajinou, místy, exponáty a lidmi. (Metodický postup pro tvorbu interpretačních plánů návštěvnických středisek, 2019).
- **Interpretační centrum** je objekt nebo místo v krajině, které se stává institucí pro vzdělávání a zvyšování povědomí o přírodním nebo kulturním dědictví, jeho hodnotách a ochraně. Obsahuje kvality vhodné ke zprostředkování zážitkem. Interpretační centrum může být řešením pro komunikaci v obcích, venkovských oblastech či otevřené krajině, kde není důvod ani zdroje pro založení tradičního muzea. Tilden (1967) vymezuje interpretaci v rámci interpretačního centra jako *„vzdělávací aktivitu, jejímž cílem je odhalit významy a vztahy prostřednictvím originálních předmětů, přímých zkušeností a ilustrativních mediálních ukázek, nikoliv pouze sdělováním faktických informací.“*
- **Komunitní umění** je podle Ontario Arts Council (1998) interdisciplinární proces spolupráce mezi profesionálním umělcem a komunitou. Jedná se o kolektivní metodu tvorby umění, zapojování profesionálních umělců a samostatně definovaných komunit prostřednictvím společného uměleckého vyjádření. Jde jak o proces, tak o umělecký produkt nebo výsledek. Obsahuje širokou škálu sociálních kontextů a definic a zahrnuje porozumění „komunitám“, které bere v potaz nejen geografická místa, ale také skupiny lidí identifikovaných s historickými nebo etnickými tradicemi nebo oddaných určité víře. Produkce umění je společenskou aktivitou, která vyjadřuje životní zkušenosti lidí. Komunitní umění ze své podstaty nemá daný estetický standard. Estetika tohoto umění je zásadně zakotvena v jeho obsahu a jeho kultuře. (Tate, n.d.)
- **Krajina** je složitý systém, popsateľný a pochopiteľný systémovým a celostním přístupem. Existuje velké množství definic a pohledů na krajinu. V Evropské úmluvě o krajině (2000) je krajina definována jako *„část území, tak jak je vnímána lidmi, jejíž charakter je výsledkem činnosti a vzájemného působení přírodních a/nebo lidských*

faktorů”. Úmluva se vztahuje na celé území smluvních stran a pokrývá přírodní, venkovské, městské a příměstské oblasti. Zahrnuje pevninu, vnitrozemské vodní plochy a mořské oblasti. Týká se jak krajin, které mohou být považovány za pozoruhodné, tak krajin běžných a narušených.

- **Kultura** je podle Tylora (1871) získaná znalost prostřednictvím které lidé připisují významy událostem, zážitkům a sociálním interakcím. Z pohledu společenských struktur a organizací, které člověk utváří, aby ony zpětně utvářely jeho, hovoříme nejčastěji o víře, vědění, umění, právu, morálce a zvycích.
- **Site specific** popisuje Václavová a Žižka (2008) jako interdisciplinární druh umění spojující divadlo, výtvarné umění, hudbu, architekturu, sociologii, urbanismus, antropologii, literaturu i další umělecké formy, nevyjímaje nová média a technologie. Přímou vylučuje reprodukovatelnost díla. Site specific akce jsou vázané na místo a okamžik a nejsou přenositelné. Principem je cílený dialog s prostorem, zpravidla původně nedivadelním prostředím, místem, instalací. Je to druh nepřenosné, nemobilní performance, dokument místa. Překonává historický stereotyp představující aktivního umělce a pasivního diváka. Divák podobně jako u rituálu či obřadu – netleská, neoceňuje, ale je součástí.
- **Sociální a humanitní vědy** významně přispívají k porozumění historickým, sociálním, ekonomickým, politickým a kulturním aspektům života v České republice. Jednou ze základních sdílených hodnot těchto oborů je zkoumání kultury a ochrana její diverzity, zmírňování sociálních konfliktů a ochota pomáhat spolupráci. Bez jejich metod jako jsou deskripce, komparace, predikce, mediace a management komunit, by bylo těžké kvalitě života, ale i skrytým nerovnostem, plně rozumět, natož je efektivně a kolektivně zlepšovat. Mezi sociální vědy patří zejména demografie, ekonomie, geografie, politologie, psychologie, sociologie a antropologie. Mezi humanitní vědy se řadí filozofie, etika, estetika, lingvistika, religionistika, jazykovědy a uměnovědy (literární studia, filmová studia atd.).
- **Strategický plán** je základním dokumentem měst, obcí a mikroregionů. Tento koncepční rozvojový dokument, který vypracovává městský, případně obecní úřad, popisuje, jak se mají tyto územní celky dlouhodobě rozvíjet. Hlavním cílem je organizovat rozvoj, a to na základě vyváženosti jednotlivých zájmů pro prosperitu města jako celku. (Politika územního rozvoje ČR 2008, 2008)
- **Umění jako sociální akt** má význam pro komunitu, jež ztrácí vlastní specifické rituály a je formována konzumní či konvenční kulturou. Umělecké intervence mohou zaujmout, iniciovat společenskou pozornost svým postojem k tématům týkajícím se komunity jako celku v zájmu podpory občanské společnosti. (Sholette, Bass, & Queens, 2018)
- **Územní rozvoj** je proces, při němž dochází ke změnám v území na základě měnících se potřeb společnosti, a to změnou funkčního využití a prostorového uspořádání území nebo zásadní změnou intenzity využití území. Územní rozvoj je důsledkem investiční činnosti v území. (Ústav územního rozvoje, n.d.)

- **Územní studie krajiny (ÚSK)** je jedním ze základních podkladů pro plánovací a rozhodovací činnost v krajině. Využívá koncepční víceoborový přístup a koordinuje důležité záměry a systémy zejména v nezastavěném území. Cílem je vytvoření podkladu pro uspořádání krajiny v územních plánech a následné řešení regulačních plánů. ÚSK řeší krajinu ve vazbě na zelenou infrastrukturu, protipovodňovou ochranu, Adaptační strategii EU i ČR a Evropskou úmluvu o krajině. Je pořizována úřadem územního plánování a na jejím základě může dojít i k upřesnění vymezení typů krajiny v zásadách územního rozvoje (ZUR, ORP).

Metodika

Metodika je strukturována do devíti kroků zahrnujících práci s hodnotami a lokalitou, místními aktéry, návrh a realizaci záměru. Těmito kroky jsou:

1. Rozhodnutí o interpretaci
2. Prověření situace a vlastnických vztahů v lokalitě
3. Terénní průzkum mezi místními aktéry
4. Návrh interpretačního plánu
5. Aplikace uměleckých metod
6. Projektový přístup při realizaci
7. Komunikace projektu
8. Hodnocení dopadů a navazující aktivity
9. Předpoklad udržitelnosti a nákladů

1) Rozhodnutí o interpretaci

Zahájení procesu interpretace probíhá **stanovením hodnot**. Iniciátory jejich interpretace mohou být místní samospráva, místní obyvatelé v rámci participace samosprávy s veřejností, experti nebo vzniklá situace v krajině. Pro rozhodnutí o interpretaci je využito **expertního týmu**, který odborně posoudí význam hodnoty určené k interpretaci.

Na základě jeho činnosti pak vzniká zadání a projektový záměr, které vyjasňují smysl a cíl interpretace dané hodnoty a následně stanovují kroky vedoucí k jeho naplnění. V rámci projektu vzniká **Interpretační plán** participativně vytvořený dle kontextu situace v dané lokalitě. Při tomto procesu vycházíme z významu pro plánování, ochranu a rozvoj krajiny, jejího významu a roli v regionálním plánování a dalších dostupných relevantní studií.

1a) Stanovení expertního týmu

Pro posouzení a rozhodnutí o zahájení projektu interpretace lokálních hodnot je nutná spolupráce s experty. Expertní výbor vytváří základ budoucího projektového týmu, pokud projekt přejde k realizaci:

- Odborníci na interpretované hodnoty (environmentální, kulturní, historické, pedagogové, zástupci místních komunit)
- Odborníci na interpretaci (expertí na spolupráci s umělci, umělci, komunikační experti)

- Zástupci místní komunity (pedagogové základních uměleckých škol)

1b) Stanovení interpretovaných hodnot

Požadavek na interpretaci hodnot za účelem rozvoje krajiny vychází ze strategických záměrů reprezentovaných dokumenty a z terénního průzkumu, který zahrnuje pozorování, rozhovory a dotazovací šetření. **Identifikace hodnoty** je provedena na základě Zásad územního rozvoje (ZUR), územně analytických podkladů (ÚAP), strategického plánu rozvoje obce, územní studie krajiny, případně destinační strategie a vlastního šetření. **Výběr hodnot je vždy posuzován z hlediska významu interpretace pro její budoucí příjemce, aktéry ve vymezené lokalitě.**

V případě vlastního šetření je proveden průzkum, v rámci kterého je posuzována hodnota hmotné nebo nehmotné povahy. Na základě podnětů místní samosprávy nebo jiných vnějších subjektů jsou definovány výzkumné otázky a identifikované hodnoty zkoumány týmem expertů v odpovídajících oblastech. Rozhodnutí se tak opírá o posudky specificky vytvořeného expertního týmu. Expertíza pro účely této metodiky spadá do oblastí:

- **Environmentální:** krajinné, ekologické, přírodovědecké
- **Kulturní:** historické, komunitní, duchovní, urbanistické, kulturní, umělecké
- Jiné hodné zvláštního zřetele

Dalším důležitým aspektem je dosavadní společenská znalost identifikovaných hodnot a k nim proběhlých aktivit, které s nimi pracovaly. Můžeme na ně navázat, oživit je nebo se vůči nim vymezit. Pro jejich prověření je vhodné využít archivy a mediální monitoring.

Metodika počítá se **dvěma postupy stanovení hodnot:**

- Identifikované hodnoty a jejich specifikace zvláště vytvořeným expertním týmem.
- Hodnoty předem neznámé a identifikované až na základě práce expertního týmu.

2) Prověření situace a vlastnických vztahů v lokalitě

Pro zahájení interpretace hodnot krajiny je nutné znát vlastnickou strukturu, funkci pozemků a nemovitostí v lokalitě. **Prostřednictvím výpisu z katastru nemovitostí a aktuálního územního plánu** je možné posoudit výchozí situaci.

Je vhodné zkoumat celkový charakter krajiny podle územně plánovací dokumentace, což zahrnuje primárně cíle a záměry územního plánování, funkční využití, strukturu a typ zástavby, uspořádání veřejných prostranství, dalších prvků prostorového uspořádání a urbanistických, architektonických, estetických, kulturních a přírodních hodnot území, včetně jejich vzájemných vztahů a vazeb.

3) Terénní průzkum mezi místními aktéry

Interpretace je prací s aktéry, respektive publikem, které je segmentováno do různých skupin. Proto je třeba identifikovat jejich význam a roli ve vztahu k interpretovaným hodnotám a určit **jednotlivce a skupiny, kteří jsou relevantní aktéři**. Na základě popisu a

stanovení jejich požadavků a očekávání je možné sestavit specifikovaný interpretační plán. Pro identifikaci relevantních cílových skupin je vhodné provést základní úvahu a ověřit ji následně průzkumem v terénu v rámci komunity.

Klíčové aktéry můžeme rozdělit do tří skupin:

1. Jednotlivci nebo skupiny, pro které je projekt interpretace určen
2. Jednotlivci nebo skupiny, které je v průběhu interpretace nutné brát v potaz
3. Jednotlivci nebo skupiny, které mohou participovat na projektu

Členění není dogmatické, lidé a skupiny se budou pravděpodobně překrývat.

3a) Jednotlivci nebo skupiny, pro které je projekt určen

Jedná se o **místní obyvatele a rekreační obyvatele**, které spojuje fakt, že se v dané lokalitě nachází často a opakovaně. Existuje proto **potenciál rozšiřovat jejich znalosti o hodnotách lokality** a posilovat jejich **vztah s danou oblastí**.

Je třeba **hledat ty, jejichž vztah s lokalitou se může zlepšovat**. Proto je cílem průzkumu **zjištění následujících informací**, které ovlivňují kolektivní mentální nastavení:

- **Jaký vztah obyvatelé k dané lokalitě mají.** *Co mají rádi, co by naopak chtěli zlepšit. Informace pomohou pochopit, jakou roli lokalita hraje v jejich životě a zda jsou jasné obsahové celky ke komunikaci. Akcentujeme aspekty kladné a snažíme se o zlepšení těch negativních.* → **Je možné objevit i hodnoty nové.**
- **Jaké zkušenosti obyvatelé s danou lokalitou mají.** *Identifikace aktivit, které zde obyvatelé provozují dává možnost navázat na to, co zde již funguje a posílit případnou interakci cílové skupiny s místem. Sezónnost a aktivity komunit jsou faktory, které mohou ovlivnit úspěšnost projektu.* → **Navázání kontaktu s lokalitou.**
- **Jak obyvatelé vnímají definované hodnoty lokality.** *K dispozici je příležitost zjistit, co si lidé myslí o identifikovaných a vybraných hodnotách. Může dojít k názorové konfrontaci, přičemž názor cílové skupiny by neměl být ignorován.* → **Validace hodnot lokality.**
- **Angažovanost obyvatel, důvody a motivace.** *Je dobré najít v komunitách angažované občany a ideálně rozlišit možnosti jejich aktivní či pasivní participace. Zjistit motivaci cílové skupiny pro angažování se v dané lokalitě, identifikovat bariéry a sledovat vliv sociálních skupin na návštěvníky. Určit, jakým způsobem lze obyvatele pozvat ke spolupráci a pořídit seznam jejich kontaktů* → **Výzva k participaci.**
- **Návrh řešení daného projektu.** *Příležitost získat velké množství různorodých řešení.*
- **Data pro lepší segmentaci.** *Budou sloužit pro tvorbu strategie a jednoduchou segmentaci cílové skupiny. Demografická data: věk, pohlaví, zaměstnání, vzdělání*

Pro místní obyvatele: *doba obydlení dané lokality, důvod pro bydlení v dané lokalitě*
Pro rekreační návštěvníky: *frekvence výskytu v dané lokalitě, důvod výskytu v dané lokalitě.*

Data získaná během průzkumu pravděpodobně **přesáhnou potřeby tohoto projektu**. Proto je doporučeno je sdílet i napříč jinými projekty, institucemi a skupinami, které by z nich mohly těžit.

3b) Jednotlivci nebo skupiny, které mohou mít na projekt vliv

Během přípravy projektu je vhodné provést analýzu místních aktérů (tzv. Stakeholder Analysis), **kteří mohou mít na proces přímý nebo nepřímý vliv**. Zpravidla se jedná o místní podnikatele, politiky nebo osoby s pravomocí regulovat aktivity (hasičský sbor, policie). Je vhodné je o daném projektu s předstihem informovat a najít motivaci, pro kterou budou projekt **pasivně či aktivně podporovat**. Zároveň mohou působit na své okolí a usnadnit realizaci.

3c) Jednotlivci nebo skupiny, které mohou participovat na projektu

Pro realizaci záměrů je nezbytné, aby se na tvorbě projektu už od samého začátku podíleli členové místních komunit.

Aspekty důležité pro sestavení řešitelského týmu v místní komunitě:

- **Motivace k možnosti využít potenciál lokality.** Důležitou vlastností spolupracovníků bude jejich **individuální motivace** angažovat se v projektu. Může sem patřit ambice zlepšování dané oblasti, snaha zlepšovat komunitu v dané oblasti, potenciál pro finanční zisk, příležitost pro politickou nebo jinou sebepropagaci, apod.
- **Zdroje a vlivy.** Důležité je zde uvažovat i o zdrojích, které mohou daní spolupracovníci v rámci participace do týmu přinést (**čas, finance, lidské kapacity, infrastrukturu apod.**). Stejně tak je potřebné uvažovat i o zastoupení jedinců s dostatečným **politickým, ekonomickým nebo komunitním vlivem**. Přítomen (nebo minimálně pravidelně informován) by měl být i **zástupce vlastníka a regulátor**.

Specifickou roli v tomto bodě hraje **participace na úrovni společenstev, komunit, spolků a jiných skupin**. Je zde možnost čerpat z již vzniklé a dobře fungující infrastruktury. V rámci výzkumu proto doporučujeme udělat podrobnou rešerši všech skupin a snažit se o propojení s klíčovými skupinami.

- **Schopnosti.** Podle náročnosti projektu je vhodné uvažovat nad tím, co přesně bude v průběhu projektu potřebné vytvořit, zpracovat a zařídit. Je proto víc než vhodné řešitelský tým postavit tak, aby disponoval lidmi s různorodými zaměřenými a schopnostmi relevantními k danému projektu.

- **Recyklace dat z výzkumu.** K jeho předběžnému sestavení může dojít dřív, ale je dobré nezapomenout **validovat jej s daty, které budou získány z výzkumu ohledně cílových skupin.** V ideálním případě z výzkumu vzniknou noví potenciální hráči, kteří mohou projekt výrazně posunout (aktivní jedinci, znalci oblasti, zajímavé spolky a komunity).
- **Velkost týmu a zodpovědnosti.** Velkost řešitelského týmu je úměrná ambicím projektu, který je vytvářen. V momentě **sestavování řešitelského týmu** je potřeba zvolit i **užší řešitelské jádro**, jehož členové budou mít jasně dané **odpovědnosti a zodpovědnosti vůči projektu** (odpovědnost za časový a projektový plán, práce s financemi, komunikace s aktéry, s médii atd.). Tým bude propojen s expertním výborem a relevantní experti budou přímo členy řešitelského týmu.

4) Návrh interpretačního plánu

Pro efektivní zapojení aktérů a dosažení cílů interpretace je podle metodického postupu Evropské unie a Ministerstva životního prostředí (2019) třeba vytvořit **interpretační plán** v měřítku lokálních a komunitních projektů. Slouží jako výchozí **zadání pro aplikaci uměleckých metod**, které se stanou jeho prostředkem. (NatureScot, n.d.) K vypracování interpretačního plánu slouží odpovědi na následující otázky:

- **Proč** chceme něco interpretovat?
- **Kdo** by měl být zapojen do interpretačního procesu?
- **Co** interpretujeme? Základní informace o interpretovaných hodnotách a lokalitě
- **Pro koho** interpretujeme?
- **Jaký obsah** chceme sdělit?
- **Jaké** jsou konkrétní **cíle**?
- **Jaká média** použijeme?
- **Jak** bude interpretace realizována?
- **Jak** se bude **hodnotit**?
- **Jak** se bude **udržovat**?

Pokud existuje, je vhodné reflektovat nebo vycházet z nadřazeného interpretačního plánu pro území do něž vymezená lokalita spadá.

5) Aplikace uměleckých metod

Umění jako metoda slouží k individuálnímu prožitku příjemce, který si následně vykládá a porozumí hodnotě dle svých dosavadních znalostí a získaného prožitku. Primárně se tak prohlubuje jeho sounáležitost s interpretovanými hodnotami a míra osobního zapojení do tématu. Tato metodika popisuje **site specific** interpretaci prostřednictvím **interpretačních center**, která jsou vytvořena v rámci **uměleckého výzkumu**.

Pro realizaci interpretace aspektů krajiny prostřednictvím uměleckých metod je potřeba získat **orientaci v prostředí současného umění** ve vztahu k řešené lokalitě, **oslovit umělce**, lokalizovat interpretační centra a připravit prostředí pro realizaci aktivit.

5a) Příprava podkladů pro interpretační centra

Interpretační centra se dle Lewise (1981) a Hama (1993) realizují v duchu **site specific art** přístupem přímo v lokalitě přírodní nebo kulturní hodnoty (přírodní lokalita, původní objekty, stavby). K interpretaci dochází prostřednictvím **umělecké aktivity a navazující edukace** nebo prezentace, které zajišťují komunikaci mezi hodnotami a veřejností. Věcně je důležitý význam hodnot, jimiž lokalita disponuje, a které musí být platné v linii od minulosti přes přítomnost až k vizím budoucnosti.

Autoři Pere, Juan-Tresserras, Mellin (2005) popisují, že záměrem interpretačního centra je **provokovat návštěvníka zážitky a poskytnutými informacemi k interakci a vytvoření trvalé osobní zkušenosti**. Program interpretace by neměl fungovat samoučelně, ale musí se zapojit do společenských struktur v daném prostředí. Účastníci nabývají hlubší vhléd do souvislostí a vytvářejí si znalost, zkušenost či vztah, aniž by je sami primárně vyhledávali. Díky tomu dochází v rámci interpretačního centra zpětně ke sběru již existujícího informačního potenciálu a toto interpretační místo lokalitu dál rozvíjí. (Havelka, 2015)

Na začátku každého interpretačního centra tak musí být **formulovány cíle** podle principů Bloomovy taxonomie (2001). Musíme stanovit, čeho chceme u účastníků dosáhnout (prosté interpretace, vytvoření pouta mezi účastníky a místem, aktivizace k vlastním aktivitám). To nám pak umožňuje hodnotit výsledky na úrovni nejen momentálních účastníků, ale i místní komunity a reflektovat provedené aktivity.

5b) Orientaci v současném umění a oslovení umělců

Specificky pro oblast umění je v okamžiku stanovení expertního týmu nebo v následujících krocích nezbytné **oslovit experta**, kterým může být kurátor, historik umění nebo umělec zabývající se tzv. živým uměním (live art). Pod označením živé umění se rozumí několik uměleckých směrů – divadlo, tanec, hudba, film nebo výtvarné umění. Živé umění vzniká tady a teď, reflektuje (často kriticky) současnou situaci a promlouvá k celé společnosti. Patrně nejsnazší je oslovit pedagogy z vysokého uměleckého školství, kteří vychovávají budoucí umělce a z podstaty pedagogické činnosti mají přehled o současné umělecké scéně. Jako ostatní odborníci, musí být i expert na živé umění členem týmu, který připravuje interpretaci daného území.

Vybraný expert je zodpovědný za výběr umělců spjatých s tématem nebo místem a za jejich oslovení (v případě honoráře většího rozsahu je expert a projektový tým odpovědný za dodržování zákona o veřejných zakázkách). Interpretace daného tématu se ujímá odborník na živé umění ve spolupráci s dalšími členy. Jako příklad lze uvést ekologické téma, které vysvětlí přírodovědec a expert na živé umění, s umělci hledá uměleckou formu a její dramaturgii, kterou téma interpretovat. Sběr zpětné vazby probíhá pomocí osobního dotazování, besed nebo dotazníkových šetření po akci.

5c) Výběr místa a uměleckých postupů

Interpretace se vždy provozuje v lokalitě identifikované hodnoty. **Interpretační centrum je událost, objekt nebo místo v krajině**, které se stává institucí pro vzdělávání a zvyšování

povědomí o přírodním nebo kulturním dědictví, jeho hodnotách a ochraně. Obsahuje kvality vhodné ke zprostředkování zážitkem.

Pro dramaturgii akcí **site specific** je třeba vyhledat a probádat **místo jako takové**. Pomůže to k určení potenciálních interpretačních center. Site specific aktivity není možné omezit na předem určená a lokalizovaná „bezpečná“ místa. Vznikají z přirozené potřeby názorově či kulturně odlišných jednotlivců či skupin občanů vyjádřit svoje názory a postoje – obrací pozornost k občanské zodpovědnosti.

Umělecké výstupy budou vždy **dramaturgicky komponované mezioborové akce** pro širší občanskou komunitu, jejichž obsahem jsou divadelní představení, tanec, hudba, ale i dílny, vycházky, tradiční slavnosti zemědělského roku, sousedské akce, které však vždy **spojuje dané téma a místo**.

Hlavní kategorie výstupů, které tvoří interpretační centrum, jsou:

- **Performance** je druh představení, které se může odehrávat kdekoliv, kdykoliv a jakkoliv dlouho. Může jím být jakákoliv situace, která zahrnuje čtyři základní elementy: čas, prostor, umělcovo tělo a vztah mezi jím a publikem.
- **Site specific art** je místně specifické umění je komponováno pro určité místo v určitém čase. Pracují s krajinným, architektonickým, historickým, kulturním, ale i sociálním, psychologickým i politickým kontextem, proto není možné je opakovat. Jsou jedinečná a nepřenosná. Odehrávají se ve volné krajině nebo veřejném městském prostoru.
- **Komunitní umění** je umělecká činnost založená v komunitním prostředí, která se vyznačuje interakcí nebo dialogem s komunitou a zpravidla zahrnuje profesionálního umělce spolupracujícího s lidmi. Součástí komunitního umění mohou být i tvůrčí **workshopy** nebo **slavnosti**.
- **Fyzické instalace** jsou prostorová díla vytvořená pro dané místo, která posilují schopnost vnímání prostoru, ve kterém jsou umístěna. Význam **land art** představuje přesah fyzických instalací do práce s krajinou. Jejich součástí mohou být i interaktivní prvky.
- **Dokumentární divadlo** využívá již existující dokumentární materiál (např. noviny, vládní zprávy, rozhovory, deníky a korespondence) jako zdrojový materiál pro příběhy o skutečných událostech a lidech, často beze změny textu při představení. Žánr je obvykle označován jako doslovné divadlo, investigativní divadlo, divadlo faktů, divadlo svědků.
- **Divadlo jako sociální akt** má význam pro komunitu, která ztratila vlastní specifické rituály a je devalvována přílivem konzumní či konvenční kultury. Umělecké intervence mohou iniciovat společenskou pozornost k tématům týkajícím se komunity jako celku a v zájmu podpory občanské společnosti.

Umělecké výstupy jsou v rámci interpretace zpravidla doplněny **edukativní formáty** jako např. naučné **vycházky, přednášky a diskuse**.

V dlouhodobém horizontu je vhodné **jmenovat mediátora**, který bude zajišťovat udržitelnost interpretace a její budoucí opakování. Mediátor uplatní vlastní tvůrčí i organizační přístup.

Nároky na mediátora:

- Mediátor je animátorem a iniciátorem tematických projektů
- Orientuje se v různých schématech a principech tvorby zážitku v různých profesních, věkových a zájmových skupinách
- Ovládá dovednost postupného otevírání témat a odhalování tajemství zážitkové expozice
- Je to autorská tvůrčí osobnost, která je ale obeznámena i s pedagogickými metodami (škola hrou, montessori školství, kritické myšlení, atd.)
- Reflektuje konkrétní místo/lokalitu včetně specifických jednotlivců a komunit

6) Projektový přístup při realizaci

Na základě práce v předchozích krocích je v okamžiku dostatečné specifikace záměru vhodné přejít k nastavení projektu interpretace. Následující text usnadňuje **přípravu projektového záměru realizace interpretačního centra** dle interpretačního plánu.

6a) Stanovení cíle projektu, rozsahu a zdrojů

Pro argumentaci je nutné stanovit srozumitelné a jednoznačné důvody, proč chceme daný projektový záměr řešit. Pro **stanovení cíle projektu** s přínosem pro cílové skupiny i zapojené aktéry je třeba v návaznosti na formulovaný interpretační plán odpovědět na následující otázky, které jsou nutné pro zahájení realizace **interpretačního centra** (opakují a upřesňují otázky z interpretačního plánu):

- *Co aktéři od projektu očekávají?*
- *Vytváříme reálná očekávání? – Jsme schopni to splnit?*
- *Nejsou očekávání různých segmentů v rozporu?*
- *Jak moc zasáhneme do lokality?*
- *Je to právně a eticky přípustné?*
- *Nebude projekt v rozporu s hodnotami a očekáváními spojenými s lokalitou?*
- *Jak projekt odráží minulost a aktivity člověka v lokalitě?*
- *Bere projekt v potaz genius loci dané lokality? Dokáže ho rozvíjet a pracovat s ním?*

Pro stanovení funkčního cíle projektu je nutné **specificky a měřitelně definovat požadovaný cílový stav**. Měl by být dosažitelný, relevantní pro aktéry a vymezený časem. Srozumitelně definovaný cíl umožňuje vytvářet a sdílet primární motivaci projektu mezi všemi aktéry. (Doran, Miller, & Cunningham, 1981).

Pro zvládnutí projektu je nutné už v jeho samém začátku stanovit dostupné **zdroje** včetně limitů, které je při realizaci nutné brát v úvahu. Tyto limity mohou být ve věcné i časové rovině.

Klíčové zdroje:

- Lidské kapacity a jejich alokace na projekt (jejich struktura, z čeho budou hrazené).
- Finanční zdroje (vlastní rozpočet, dotace, granty).

- Materiál a vybavení (v lokalitě i v rámci inventáře realizující instituce).

V souvislosti s identifikací zdrojů stanovit následující **projektová očekávání**:

- Rámcové termíny.
- Předpokládaný rozpočet.
- Předpokládaný přínos konkrétním aktérům, zejména investorům a uživatelům.

6b) Vytvoření projektového týmu, stanovení kompetencí a zapojení externích odborníků

V okamžiku, kdy projekt přechází do realizace, která obnáší plánování času, alokovaných lidských kapacit, rozpočtu a věcného postupu realizace, nastává nutnost jasného **vymezení klíčových osob projektového týmu a jejich kompetencí**.

Klíčovými osobami jsou:

- Vedoucí projektu (odpovídá za naplnění celkového záměru).
- Odborník na interpretované hodnoty (biologové, architekti, kulturologové)
- Odborník na interpretaci (experti na spolupráci s umělci, komunikační experti)
- Zástupce místní komunity (pedagogové základních uměleckých škol)
- Projektový manažer (nese odpovědnost za časové plánování, rozpočet a celkovou dodávku).

Sestavení projektového týmu předpokládá zapojení relevantních odborníků z již dříve stanoveného expertního výboru, jejichž přítomnost je žádoucí při realizaci.

*Poznámka: Projekty interpretace jsou často doprovázené nadšením původních aktérů, kteří projekt iniciují. Toto nadšení je důležitým prvkem pozitivní **motivace a práce**, ale v okamžiku vzniku reálných pracovních úkolů může dojít ke snížení motivace.*

6c) Pojmenování projektu

Projekt interpretace je pro všeobecnou srozumitelnost vhodné jednoznačně **pojmenovat**, případně opatřit vlastní grafickou identitou v podobě loga. Specifický a jednoznačně rozpoznatelný název projektu umožní podobně jako jasně definovaný cíl snadnou orientaci jeho aktérům a participantům. V emocionální rovině je vytvořena **značka projektu**, která může být vymezená i jen jeho názvem, která umožňuje zúčastněným vytvořit si s projektem **vztah**.

6d) Vymezení předpokládaných zdrojů

Na začátku realizace je vhodné provést individuální nebo skupinovou diskusi, jejíž cílem je získat **jednotlivé realizační aspekty**. Ty vymezují předmětnou práci, požadavky na práci, nákupy a služby a které se promítnou do nákladů a času nezbytného na realizaci. Z hlediska kategorií lze identifikovat následující úkony, které stanoví požadavky na zdroje:

- Zajištění lokace:

- Pronájmy, nároky na zázemí (odpad, elektřina, splnění hygienických norem).
- Zábory území, povolení k užití nemovitostí a pozemků, souhlas veřejných orgánů (policie, hasiči).
- Lidské zdroje:
 - Účinkující, umělci, moderátoři, protagonisté, techničtí umělci.
 - Pořadatelé, produkce, servis na místě, koordinátoři, technici, asistenti.
- Materiální zdroje:
 - Technika, osvětlení.
 - Materiál, rekvizity.
 - Stavba, konstrukce, pódium, mechanizace.
- Nemateriální zdroje:
 - Smlouvy, licence.
 - Kroniky, archivy, staré fotografie a pohlednice, ...
- Dokumentace:
 - Fotografování, video záznam, sběr dat na místě, povolení k účasti na záznamu.
- Propagace:
 - Marketingová komunikace, pozvánka, PR, správa sociálních sítí.
 - spojení s místní samosprávou a záštita, sponzoři.

6e) Schvalování projektu a podpora projektu

Ve většině případů je nutné získat souhlas autorit, které mají právo regulovat dění v lokalitě. Pro tyto účely je nutné napsat projektový záměr, který bude informovat o základních parametrech plánované interpretace s **ohledem na požadavky odpovídajících autorit**. Projektový záměr bude doplněn o specifika vyžadovaná danou autoritou. Projektový záměr je možné využít jako základ pro žádost o finanční prostředky. Projektový záměr zpravidla obsahuje:

- **Záměr projektu**
 - Východiska zpracovaná na základě dosavadních informací a dat.
 - Cíl a dílčí cíle projektu, přínos, stanovení obsahu a formy výstupu.
 - Plán nových průzkumů území a v komunitách.
 - Stanovení realizačních požadavků.
 - Postup dosažení projektového výstupu.
 - Projektový tým.
 - Použití v rámci fází územního rozvoje (strategii rozvoje území nebo územní studie).
- **Postup užití uměleckých metod při práci s krajinou**
 - Postup uměleckého výzkumu (Site specific, komunitní uměním land art).
 - Interpretační centra.
 - Spolupráce s místní komunitou.
 - Spolupráce s umělci, formy realizace.

7) Komunikace projektu

Úkolem komunikace, respektive propagace projektových aktivit, je **informovat lidi o probíhajícímu projektu interpretačního centra** a přivést je ke konkrétní aktivitě (diskuse, návštěva, spolupráce, vyjádření názoru).

Tvorba komunikační strategie obvykle zahrnuje otázky:

- Komu je komunikace o projektu určena,
- přes jaká média bude šířena,
- jaké budou požadovány vzkazy,
- a co se od cílové skupiny požaduje.

Komunikace je postup, jak oslovit určitou cílovou skupinu prostřednictvím **klíčového bodu zájmu**. Ten je stanoven na základě znalosti cílové skupiny. Klíčovými aspekty jsou:

- komunikovaný obsah a znalost cílové skupiny a komunikované věci,
- komunikační příležitost – kdy a kde můžeme působit na cílovou skupinu,
- forma, tvůrčí ztvárnění a značka, které komunikaci činí atraktivní a posilují důvěru.

Komunikace jednotlivých akcí našeho projektu by měla být **jednotná vizuálně i jazykově**, aby bylo zřejmé, že se jedná o akce integrované do jednoho komplexního projektu, které spolu souvisí. Vhodnými atributy jsou proto název projektu, případně slogan, logo, barvy, grafický princip a jazyková stylistika.

Mediálních kanálů pro doručení komunikace je celá škála, ale výchozími jsou zpravidla:

- sociální sítě lokálních organizací, místních samospráv a podniků (většinou na základě partnerství),
- prostředí online marketingu, které umožňuje efektivní lokální i zájmové zacílení,
- plochy pro výlep v lokalitě komerčního charakteru i ve zprávě místní samosprávy,
- místní média jako rozhlasové stanice nebo noviny a časopisy.

Pokud cílovou skupinu oslovíme, můžeme ji navést na **médium, kde se dozví podrobnější informace** ve struktuře, která odpovídá jejím požadavkům. Ve fázi oslovení proto nesmíme zapomenout na pobídku, kde je možné se dozvědět více. V rámci média s podrobnějšími informacemi, kterým může být webová stránka nebo tištěná brožura, je vhodné prezentovat všechny potřebné aspekty věcný obsah, časové a rozpočtové aspekty **a především postup, jak se zapojit nebo kdy a kam cílovou skupinu zveme**.

Pokud cílová skupina naplní námi požadovanou akci je vhodné s ní komunikovat dále a poskytovat jí další průběžné informace, **abychom již získaný kontakt neztratili**. Pro tento případ je vhodné pobídnout cílovou skupinu například ke sledování sociálních sítí a obsahu, který tam průběžně zveřejňujeme, nebo k odběru e-mailového zpravodaje.

Poznámka: V případě komunikace je nutné oddělit vlastní zájem řešitele o téma projektu a reálný zájem cílové skupiny o konkrétní témata. To, co je podstatné pro řešitele projektu, nemusí být podstatné pro cílovou skupinu. Je třeba respektovat doporučení marketingových expertů a nesnažit se v komunikaci vždy prosadit pohled řešitele projektu.

8) Hodnocení dopadů a navazující aktivity

V případě interpretačních center by navazující aktivity měly být navrženy takovým způsobem, aby se udržela vzniklá komunita se snahou vybudovat dlouhodobé vztahy, a to nejen mezi lidmi, ale také formou náklonnosti a loajality k místu. Vždy je nutné brát v potaz veškeré **zainteresované a zúčastněné skupiny** (stakeholdery) na procesu navazujících aktivit.

V rámci interpretačních center lze rozdělit navazující akce na ty, které probíhají během události a na akce probíhající ex post. Obě mohou být provedeny online, offline či kombinovaně na základě cílové skupiny a potřebných výstupů.

Z každé realizované akce je vhodné pořídit **fotodokumentaci** či **audiovizuální záznam** (video), pro vybavitelnost výstupů v budoucnu.

8a) Evaluace v rámci událostí

Události poskytují unikátní možnosti sběru zpětné vazby přímo od samotných účastníků. Jde převážně o cílovou skupinu, na které chceme ověřit, zdali projekt splnil naše očekávání a jakým způsobem by se měl případně naopak upravit. **Práce s komunitou na místě** nabízí prostor pro mnoho druhů cenných zpětných vazeb a inspirací

Výrazně doporučujeme sbírat v rámci dobrovolného poskytnutí osob **kontaktní informace** (e-mail/telefon) na zainteresované osoby, abychom mohli vytvořit databázi pro budoucí dotazování a průzkumy. Ideální je zprvu i na akcích propagovat online místo, kde se mohou zájemci sdružovat, ať jde o sociální síť nebo blog.

8b) Evaluace probíhající ex post

Informace, které získáme na místě a později vyhodnotíme bychom měli účinně využít: nastavit strategii práce s daty a poznatky a zajistit jejich zpětné sdílení v místní komunitě. Mediální strategii šíření je potřeba přizpůsobit cílové skupině a typu projektu, který propaguje. Použitím kombinace těchto možností lze maximalizovat dosah a dopad úsilí o promo projektu.

Po události přichází fáze, kdy se snažíme informace rozšířit do nejvíce relevantních skupin, nejen z pohledu návštěvníků, ale také z pohledu jiných zainteresovaných osob, které by mohly napomoci soběstačnosti projektu. Můžeme opět využít sílu sociálních sítí či webových stránek nebo uspořádat tiskovou konferenci. Sociální média nejen nabízejí několik platforem, ale i nepřeberné množství možností forem sdílení a komunikace.

U ex post aktivit je vhodné prezentovat zkušenost z určitého místa tak, aby byla v různých směrech přenositelná i na jiné lokality a vyvolat tak zájem, inspiraci a následování (nikoliv však kopírování).

9) Předpoklad udržitelnosti a nákladů

Soběstačnost a udržitelnost vyžadují dlouhodobou perspektivu, která zahrnuje vypracování strategického plánu zohledňujícího dlouhodobé cíle a záměry projektu, stejně jako potenciální výzvy a rizika. Pravidelné sledování a měření výkonu projektu může pomoci identifikovat oblasti pro zlepšení a rozhodovat na základě dat.

Udržitelnost ovlivňuje **finanční strategie pro krátkodobý i dlouhodobý horizont**. Pokud projekt získá dostatečné množství participujících aktérů a obsadí roli mediátora, dokáže poskytovat hodnoty i v dlouhodobém horizontu **na komunitní nebo dobrovolnické bázi**. Doporučuje se kultivovat vztahy se zainteresovanými stranami. Budování vztahů s účastníky akcí, komunitou, partnery a investory je nezbytné pro dlouhodobý úspěch projektu. Nejde pouze o komunikaci vize, ale také o budování důvěry a spolupráci na dosažení společných cílů. Zásadní je pracovat na upevňování dlouhodobého loajálního vztahu k přírodnímu či kulturnímu dědictví. Udržitelnost také souvisí s neustálým přizpůsobováním se trendům, potřebám zainteresovaných osob a přijímáním technologií a inovací.

V případě kulturních hodnot mohou představovat významný zdroj financování **granty** na úrovni měst, krajů, státu či mezinárodních organizací. Alternativně je možné vyhradit **peníze z rozpočtu** místní samosprávy nebo získat sponzora.

Seznam použitých zdrojů

Bloom, B. S. (2001). *Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals*.

Doran, G., Miller, A., & Cunningham, J. (1981). There's a S.M.A.R.T. way to write management's goals and objectives. *Journal of Management Review*, 70(11), 35–36.

- EVROPSKÁ UNIE. Evropské strukturální a investiční fondy. Operační program Životní prostředí. & Ministerstvo životního prostředí. (2019). *Metodický postup pro tvorbu interpretačních plánů návštěvnických středisek*. Dostupné z: https://opzp.cz/files/documents/storage/2018/11/18/1542547761_Metodika%20-%20interpretacni%20plany%20pro%20NS.pdf
- Ham, S. H. (1992). *Environmental Interpretation: A Practical Guide for People with Big Ideas and Small Budgets*. Fulcrum Group.
- Lewis, W. J. (1981). *Interpreting for Park Visitors*.
- Ministerstvo pro místní rozvoj, Národní orgán pro koordinaci. (2018). *Metodický pokyn pro využití integrovaných nástrojů v programovém období 2014-2020*.
- NatureScot. (n.d.). SCOTTISH NATURAL HERITAGE. Interpretive Planning.
- Ontario Arts Council. (1998). *Community Arts Handbook*.
- Pere, I. T., Juan-Tresserras, J., & Mellin, J. C. M. (2005). *The Hicira Handbook: Heritage Interpretation Centres, Barcelona, 2005*.
- Politika územního rozvoje ČR 2008, Ministerstvo pro místní rozvoj. (2008). Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20101121135023/http://www.mmr.cz/Uzemni-planovani-a-stavebni-rad/Koncepce-Strategie/Politika-uzemniho-rozvoje-Ceske-republiky/Politika-uzemniho-rozvoje-CR-2008>
- Sholette, G., Bass, C., & Queens, S. P. (2018). *Art as Social Action: An Introduction to the Principles and Practices of Teaching Social Practice Art*. Simon and Schuster.
- Tate. (n.d.). Community art | Tate. Dostupné z: <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/c/community-art>
- Tilden, F. (1967). *Interpreting Our Heritage*. University of North Carolina Press.
- Tylor, E. B. (1871). *Primitive Culture: Researches Into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom*.
- Úmluva Rady Evropy o krajině, překlad ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 13/2005 Sb. m. s., č. 12/2017 Sb. m. s., č. 27/2021 Sb. m. s. (2000). Dostupné z:

[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/umluva_rady_evropy_krajina/\\$FILE/OO
OPK_umluva_o_krajine_text_cj_20210815.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/umluva_rady_evropy_krajina/$FILE/OO
OPK_umluva_o_krajine_text_cj_20210815.pdf)

Ústav územního rozvoje. (n.d.). *Principy a pravidla územního plánování Kapitola B –*

Koncepce územního rozvoje ČR. Dostupné z

<https://www.uur.cz/media/pn0brvfd/b1-20101021.pdf>

Václavová, D., & Žižka, T. (2008). *Site specific.* Pražská scéna.

Tiráž:

Metodika: Interpretace aspektů krajiny prostřednictvím umění

Autor: Zdeněk Vondra a kol.

Spolupracovníci: Alžbeta Gburíková, Radoslava Schmelzová, Zdeněk Ent, Tomáš Žižka,
Tereza Willoughby, Tereza Zichová, Petra Jílková, Tomáš Sigmund, Pavel Borecký

*Metodika vznikla jako hlavní výstup projektu TL05000508 Interpretace aspektů krajiny
prostřednictvím humanitních a uměleckých věd, který byl spolufinancován se státní
podporou Technologické agentury ČR v rámci Programu ÉTA.*

Vydává: Institut pro plánování a rozvoj hlavního města Prahy

Vyšehradská 2077/57, 128 00 Praha 2 – Nové Město

IČO: 70883858

Místo a rok vydání: Praha, červe 2023